

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Katowicach IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący – Sędzia SO Janina Borgulat

Sędzia SO Marta Szczocarz – Krysiak (spr.)

Sędzia SO Krzysztof Niemczyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 czerwca 2014 r. w K.

sprawy egzekucyjnej z wniosku wierzyciela (...) Spółki Jawnej A. Ś., T. C. z siedzibą w W.

przeciwko dłużnikowi (...) Szpitalowi (...) w K. Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej z siedzibą w K.

o świadczenie pieniężne

w przedmiocie wniosku dłużnika o obniżenie opłaty egzekucyjnej w sprawie egzekucyjnej prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Nowej Soli S. R. pod sygn. akt Km 3070/13

na skutek zażalenia Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Nowej Soli S. R.

od postanowienia Sądu Rejonowego Katowice – Zachód w Katowicach

z dnia 15 kwietnia 2014 r., sygn. akt I 1 Co 40/14

postanawia:

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że obniżyć opłatę stosunkową ustaloną na kwotę 5.989,22 zł postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Nowej Soli S. R. z dnia 16 grudnia 2013 r. sygnatura akt Km 3070/11 do kwoty 3.195 zł (trzy tysiące sto dziewięćdziesiąt pięć złotych) a w pozostałej części wniosek dłużnika oddalić;**
- 2. oddalić zażalenie w pozostałym zakresie;**
- 3. oddalić wniosek Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Nowej Soli S. R. o zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego .**

UZASADNIENIE

Dłużnik wniósł o obniżenie opłaty egzekucyjnej, która postanowieniem Komornika z dnia 16 grudnia 2013 r., ustalona została na kwotę 5.989,22 zł (15 % wyegzekwowanego świadczenia). Dłużnik uzasadnił wniosek powołując się na znikomy nakład pracy Komornika oraz swoją bardzo złą sytuację majątkową. Podkreślił, że jako publiczny zakład opieki zdrowotnej jest ustawowo zobowiązany do udzielania świadczeń leczniczych także tzw. ponadlimitowych, za które zapłatę otrzymuje z opóźnieniem.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Nowej Soli S. R. sprzeciwił się powyższemu wnioskowi podnosząc, że w wyniku jego czynności roszczenie wierzyciela zostało w całości zaspokojone a koszty ustalono prawidłowo. Wskazał, że opłata egzekucyjna nie stanowi wynagrodzenia komornika, lecz daninę publicznoprawną służącą

pokryciu całej działalności egzekucyjnej komornika - nie jest więc wynagrodzeniem komornika, lecz należnością przeznaczoną na finansowanie kosztów jego działalności – także w zakresie postępowań, w których egzekucja okazuje się bezskuteczna. W ocenie Komornika sytuacja majątkowa wnioskodawcy, jako okoliczność leżąca poza postępowaniem egzekucyjnym, nie powinna przemawiać za obniżeniem opłaty. Ponadto podkreślił, że dłużnik mógł uniknąć kosztów egzekucji, spełniając świadczenie dobrowolnie lub skorzystać z możliwości przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego.

Postanowieniem z 15 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach uwzględnił wniosek obniżając opłatę egzekucyjną do kwoty 1.996,10 zł (5 % wyegzekwowanego świadczenia). Sąd wskazał, że już niedługo po złożeniu wniosku o egzekucję (15 listopada 2013 r.) Komornik zajął wierzytelność dłużnika wobec NFZ (25 listopada 2013 r.). W wyniku realizacji zajęcia cała należność została wyegzekwowana 10 grudnia 2013 r. Sąd przytoczył art. 49 ust. 7 i 10 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji a także powołał się na uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 8 maja 2006 r. P 18/05 i stwierdził, że wniosek dłużnika jest zasadny, skoro czynności Komornika ograniczyły się do doręczenia stronom zawiadomienia o wszczęciu egzekucji oraz zajęcia wierzytelności. Sąd uwzględnił także krytyczną sytuację majątkową dłużnika, który w 2012 r. poniósł stratę niemal 2.380 tys. zł. Obniżając opłatę Sąd ustalił ją w wysokości 5% wyegzekwowanego świadczenia tj. do minimalnej stopy procentowej.

Zażalenie przeciwko powyższemu postanowienie wniósł Komornik Sądowy domagając się jego zmiany przez oddalenie wniosku dłużnika oraz obciążenia dłużnika kosztami postępowania skargowego i zażaleniowego. Powtarzając argumentację zawartą w odpowiedzi na wniosek o obniżenie opłaty, Komornik podniósł także, iż kryteria wskazane w art. 49 ust. 10 ustawy o komornikach i egzekucji sądowej tworzą katalog przykładowy a co najistotniejsze nie stanowią kryteriów koniecznych i wystarczających do obniżenia opłaty. Skarżący podkreślił, że sam fakt złej sytuacji majątkowej dłużnika nie uzasadnia obniżenia opłaty, skoro to właśnie ona jest powodem powstania zadłużenia i wszczęcia egzekucji. Zwrócił uwagę na konieczność uwzględnienia interesu społecznego w zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania organów egzekucyjnych oraz na fakt, że koszty całej działalności – także egzekucji bezskutecznych – komornik pokrywa z opłat.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie Komornika jest częściowo uzasadnione.

Na gruncie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (j. t. Dz. U. z 2011 r., nr 231, poz. 1376; dalej powoływanej jako u.k.s.e.) w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych komornik pobiera od dłużnika opłatę stosunkową w wysokości 15% wartości wyegzekwowanego świadczenia, jednak nie niższej niż 1/10 i nie wyższej niż trzydziestokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego (art. 49 ust. 1 zd. 1 ustawy). Ustawodawca przewidział jednak możliwość obniżenia tak ustalonej opłaty egzekucyjnej, co kilkakrotnie było przedmiotem badania przez Trybunał Konstytucyjny. Uprzednio obowiązujący a przewidujący taki mechanizm art. 49 ust. 2 u.k.s.e. w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 19 ustawy z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 236, poz. 2356) był przedmiotem badania przez Trybunał Konstytucyjny w sprawach: P 18/05 (wyrok z dnia 8 maja 2006 r., OTK ZU nr 5/A/2006, poz. 53), SK 4/10 (wyrok z 30 kwietnia 2012 r., OTK-A 2012/4/42) oraz SK 34/09 (wyrok z 20 listopada 2012 r., OTK-A 2012/10/122) – w każdym z tych wyroków Trybunał orzekł, że wskazany przepis jest zgodny z Konstytucją. Z kolei obecnie obowiązujące w tej materii przepisy były przedmiotem badania w sprawie K 1/11, w której wyrokiem z dnia 29 stycznia 2013 r. (OTK-A 2013/1/6) Trybunał orzekł m. in. że art. 49 ust. 10 u.k.s.e. jest zgodny z art. 2, art. 45 ust. 1 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Podkreślenia jednakowoż wymaga, że instytucja obniżenia opłaty egzekucyjnej przewidziana w art. 49 ust. 7 - 10 u.k.s.e. ma charakter wyjątkowy a zatem powinna być stosowana w przypadkach szczególnie uzasadnionych, gdy obciążenie dłużnika opłatą w wysokości wynikającej z art. 49 ust.1 bądź art. 49 ust. 2 u.k.s.e. byłoby sprzeczne z zasadami słuszności. Przypomnieć należy, że w intencji ustawodawcy przepis ten miał na celu zapobieganiu ustalaniu bardzo wysokich opłat stosunkowych w sytuacjach, gdy wyegzekwowanie roszczenia znacznej wartości (determinujące

bardzo wysoką opłatę stosunkową) jest czynnością prostą, taną i mało czasochłonną. Należy jednocześnie podkreślić, że zmniejszenie opłaty, przewidziane na podstawie art. 49 ust. 10 u.k.s.e. wbrew stanowisku skarżącego nie powoduje pozbawienia komornika przychodu, lecz jedynie służy ustaleniu opłaty według wskazanych przez ustawodawcę reguł. Opłata egzekucyjna stanowi obciążenie finansowe dla dłużnika, w zależności od woli ustawodawcy w wysokości stałej lub stosunkowej do wartości egzekwowanego świadczenia. Z jednej strony jest ona swoistym wynagrodzeniem za prowadzenie egzekucji, z drugiej natomiast pełni funkcję prewencyjną, aby dłużnik miał świadomość, że brak dobrowolnego wykonania tytułu egzekucyjnego wiąże się dodatkowo, poza przymusowym spełnieniem orzeczonego świadczenia, z kosztami postępowania egzekucyjnego. Opłata egzekucyjna nie może być jednak traktowana jako cena za czynności komornika. Wysokość opłat publicznoprawnych jest kalkulowana w różnorodny sposób w zależności od rodzaju opłaty. Kryterium ustalania wysokości opłaty publicznoprawnej nie jest co do zasady wartość konkretnych czynności czy świadczeń, które podlegają opłacie. W pewnych okolicznościach opłaty mogą być niższe niż wartość uzyskanego świadczenia. Możliwa jest również sytuacja odwrotna, gdy opłata przewyższa koszt świadczeń. Dlatego można stwierdzić, że opłata egzekucyjna ma charakter mieszany (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego S 4/10). Z jednej strony ma wszelkie cechy opłat publicznych, z drugiej jednak ustawodawca zdecydował o powiązaniu jej wysokości z okolicznościami konkretnej sprawy, w której zostaje ustalona przez komornika – a zatem, że opłata egzekucyjna powinna być odpowiednia do poniesionych przez komornika wydatków, nakładu pracy w egzekucji oraz wartości wyegzekwowanego świadczenia.

Przy rozpoznaniu wniosku sąd uwzględnia w szczególności dwie okoliczności nakład pracy komornika lub sytuację majątkową wnioskodawcy oraz wysokość jego dochodów (art. 49 ust. 10 u.k.s.e.). Tak więc to ustawodawca uznał, że obniżenie opłaty egzekucyjnej uzasadnia między innymi także sytuacja majątkowa dłużnika - okoliczność niezwiązana z postępowaniem egzekucyjnym. Słusznie zatem również i tę okoliczność - wbrew zarzutom skarżącego – wziął pod rozwagę Sąd pierwszej instancji przy rozpoznawaniu przedmiotowego wniosku dłużnika.

Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy zachodzą szczególne okoliczności, które uzasadniają obniżenie opłaty stosunkowej ustalonej przez Komornika na podstawie art. 49 ust. 1 ustawy a to związane z niewielkim nakładem pracy Komornika oraz złą sytuacją majątkową dłużnika.

Do wniosków takich prowadzi analiza przebiegu postępowania egzekucyjnego – z której wynika, że nakład pracy Komornika sądowego był istotnie niewielki. Zauważyć należy, że podejmując czynności egzekucyjne komornik ograniczył się zasadniczo do zawiadomienia dłużnika o wszczęciu postępowania egzekucyjnego i jeszcze w tym samym dniu tj. 15 listopada 2013 r. do dokonania zajęcia wierzytelności przysługującej dłużnikowi względem NFZ. Natomiast już 10 grudnia 2013 r. wskutek zajęcia tej wierzytelności świadczenie zostało w całości wyegzekwowane.

Powyższe wskazuje, że czynności komornika sprowadzały się jedynie do dokonania zajęcia wierzytelności, w tym – co istotne - wierzytelności wskazanej przez samego wierzyciela. Żadnych innych czynności w toku postępowania nie podjęto, co oczywiście w żadnym razie nie stanowi zarzutu wobec Komornika, lecz jedynie stwierdzenie faktu. Sąd Okręgowy nie kwestionuje tego, że zakres podejmowanych czynności determinowany jest wnioskiem wierzyciela; nie budzi też najmniejszych wątpliwości, że w niniejszej sprawie Komornik wniosek ten zrealizował a czynności przezeń przedsięwzięte były adekwatne do rodzaju egzekucji i wniosku wierzyciela a przy tym celowe i skuteczne skoro doprowadziły do sprawnego zaspokojenia. Rację ma też skarżący, że krótki czas prowadzenia skutecznej egzekucji nie stanowi sam w sobie okoliczności uzasadniającej obniżenie opłaty egzekucyjnej. Świadczy bowiem o sprawności egzekucji i jest stanem wysoce pożądanym. W niniejszej jednak sprawie szybkość i skuteczność przeprowadzonej egzekucji wynika z jednostkowej, nieskomplikowanej i niepracochłonnej czynności zajęcia wierzytelności i dlatego miało znaczenie dla oceny nakładu pracy Komornika. Rodzaj i ilość podjętych przez Komornika czynności oraz czas ich trwania były zatem adekwatne do potrzeb i stosowne do wniosku wierzyciela, niemniej faktem pozostaje, że nakład pracy Komornika był rzeczywiście niewielki.

Ponadto również sytuacja majątkowa dłużnika przemawia za obniżeniem opłaty egzekucyjnej, bowiem dłużnik wykazał, że znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji finansowej. Jak już wyżej wskazano, z woli ustawodawcy,

sytuacja majątkowa dłużnika jest jednym z kryteriów, jakie należy uwzględnić przy ocenie zasadności jego wniosku o obniżenie opłaty egzekucyjnej.

Powyższe okoliczności uzasadniają zdaniem Sądu Okręgowego uwzględnienie wniosku dłużnika co do zasady, gdyż przy tak niewielkim nakładzie pracy ze strony Komornika ustalenie opłaty na maksymalnym poziomie 15 % wartości wyegzekwowanego świadczenia, przy uwzględnieniu niewątpliwie bardzo złej sytuacji majątkowej dłużnika, uznać należy za sprzeczne z zasadami słuszności. W ocenie Sądu Okręgowego fakt, że nakład pracy Komornika w niniejszej sprawie był w zasadzie taki sam, jaki byłby w przypadku wyegzekwowania całości należności w wyniku skierowania egzekucji do wierzytelności z rachunku bankowego (podobnie bowiem jak w przypadku egzekucji skierowanej do rachunku bankowego, w niniejszej sprawie działanie Komornika ograniczyło się do zajęcia wierzytelności dłużnika wobec NFZ), uzasadnia obniżenie opłaty stosunkowej do rozmiaru stosowanego przy tym właśnie sposobie egzekucji (8% wartości wyegzekwowanego świadczenia, jednak nie mniej niż 1/20 i nie więcej niż dziesięciokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego – art. 49 ust. 1 in fine u.k.s.e.). W realiach niniejszej sprawy, biorąc pod uwagę wysokość wyegzekwowanego świadczenia należy przyjąć, że opłata 8 % (3.195 zł) stanowi kwotę odpowiednią i adekwatną do nakładu pracy Komornika.

Z tego też powodu, Sąd Okręgowy orzekając na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. częściowo uwzględnił zażalenie Komornika i zmienił zaskarżone postanowienie obniżając opłatę stosunkową do kwoty 3.195 zł i oddalając wniosek dłużnika w pozostałym zakresie. W pozostałym zakresie zażalenie Komornika jako bezzasadne, podlegało oddaleniu, o czym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Rozstrzygając o kosztach postępowania zażaleniowego Sąd Okręgowy miał na uwadze fakt, że komornik nie jest stroną postępowania egzekucyjnego, w tym także w zakresie przysługującego mu, na podstawie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, prawa do zwrotu wydatków oraz opłat egzekucyjnych (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: uchwały z dnia 9 czerwca 1999 r., III CZP 16/99, OSNC 1999, nr 12, poz. 202 i z dnia 9 grudnia 1999 r., III CZP 16/99, OSNC 1999, nr 12, poz. 202 i z dnia 9 grudnia 1999 r., III CZP 31/99, OSNC 2000, nr 5, poz. 84, postanowienie z dnia 14 marca 2000 r., II CKN 496/00, OSNC 2000, nr 9 poz. 168, uzasadnienie uchwały z dnia 11 października 2001 r., III CZP 49/01, OSNC 2002, nr 7-8, poz. 86 i uzasadnienie postanowienia z dnia 12 czerwca 2002 r., III CZP 33/02, OSNC 2003, nr 5, poz. 62). W świetle Kodeksu postępowania cywilnego stronami są osoby, na rzecz których i wobec których, w zakresie łączących je stosunków cywilnych, nastąpić ma urzeczywistnienie określonej normy prawnej w drodze orzeczenia sądu. Uwzględniając charakter postępowania egzekucyjnego, jako służącego zaspokojeniu wierzyciela w wyniku czynności dokonywanych przez właściwe organy, należy stwierdzić, że jego wynikami w sensie zrealizowania „do końca” norm prawa materialnego zainteresowani są tylko wierzyciel i dłużnik. Komornik jako organ egzekucyjny nie pozostaje wobec żadnej z tych osób w stosunku cywilnym. Jest funkcjonariuszem publicznym (art. 1 u.k.s.e.), któremu zostało powierzone zrealizowanie przymusu państwowego w zakresie wykonywania orzeczeń sądowych. Z tego tytułu jego pozycja w stosunku do wierzyciela i dłużnika jest władczą; w szczególności nie sposób uznać, że wchodzi on z dłużnikiem w stosunek prywatnoprawny będący źródłem roszczenia o uiszczenie opłaty egzekucyjnej, ze skutkiem w postaci przyjęcia, że sprawa ze skargi dłużnika na ustalenie przez komornika kosztów postępowania egzekucyjnego czy też z wniosku dłużnika o obniżenie ustalonej przez komornika opłaty stosunkowej jest, w znaczeniu materialnoprawnym, sprawą cywilną pomiędzy dłużnikiem i komornikiem jako wierzycielem. W związku z powyższym, skoro zwrot kosztów procesu (postępowania zażaleniowego) może nastąpić wyłącznie między stronami (patrz: uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2000 r., II CKN 496/00), pomimo uwzględnienia zażalenia brak było podstaw do zasądzenia zwrotu poniesionych przez Komornika kosztów od dłużnika – stąd też wniosek ten Sąd Okręgowy oddalił.

Jednocześnie jednak należy mieć na uwadze, że na gruncie ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (j. t. Dz.U.2010.90.594 z późn. zm.; dalej powoływanej jako u.k.s.c.) pojęcie strony jest szersze niż według przepisów kodeksu postępowania cywilnego; według art. 7 u.k.s.c., jest to każdy uczestnik postępowania sądowego tj. każda osoba, z której udziałem w sprawie wiąże się ponoszenie kosztów sądowych. Użyte w przepisie sformułowanie „postępowanie” obejmuje zarówno działania zmierzające bezpośrednio do wydania orzeczenia końcowego, jak i

czynności podjęte w postępowaniu wpadkowym (incydentalnym). Ta okoliczność przesądziła o uznaniu, że na gruncie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych za „stronę” uznać należy także komornika, w sytuacji, gdy przysługuje mu prawo do zaskarżenia postanowienia sądu pierwszej instancji o kosztach postępowania egzekucyjnego. Konsekwencją tego jest także obciążenie komornika obowiązkiem uiszczenia opłaty od zażalenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 26 października 2011 r., III CZP 62/11, OSNC 2012/4/47). Wobec tego zdaniem Sądu Okręgowego także rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego wszczętego wskutek zażalenia komornika musi nastąpić w oparciu o przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Nie przewiduje ona – co oczywiste – możliwości obciążenia stron postępowania egzekucyjnego (dłużnika i wierzyciela) kosztami poniesionymi przez komornika. Rozważenia wymaga zatem, czy przepisy tejże ustawy dają możliwość orzeczenia o zwrocie uiszczonej przez komornika opłaty w razie uwzględnienia jego zażalenia. Nie powinno budzić wątpliwości, że podstawą zwrotu mógłby co do zasady być przepis art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. e) u.k.s.c. przewidujący zwrot całej opłaty w sytuacji uwzględnienia m. in. zażalenia. Niemniej może to nastąpić jedynie wówczas, gdy zażalenie zostało uwzględnione z powodu oczywistego naruszenia prawa i stwierdzenia tego naruszenia przez sąd odwoławczy – z taką jednak sytuacją w niniejszej sprawie nie mamy do czynienia.

Analiza art. 79 u.k.s.c. prowadzi jednocześnie do wniosku, że w każdej sytuacji uwzględnienia w całości zażalenia wniesionego przez podmiot niebędący stroną postępowania w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego, ustawodawca nałożył na sąd obowiązek orzeczenia z urzędu o zwrocie uiszczonej opłaty od zażalenia. W szczególności dotyczy to uwzględnionych w całości zażaleń biegłych, tłumaczy i świadków (w przedmiocie ukarania grzywną albo aresztem, zamiany grzywny na areszt albo w przedmiocie przymusowego sprowadzenia – art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. c) oraz w przedmiocie przyznania wynagrodzenia biegłemu lub tłumaczowi – art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. d). Zasadę tę zdaniem Sądu Okręgowego należy per analogiam, zastosować także w przypadku opłaty od zażalenia komornika, które zostało w całości uwzględnione (pogląd taki – na gruncie poprzednio obowiązującej ustawy z 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – wyrażono także w literaturze: M. Lewandowski, Glosa do uchwały SN z dnia 11 października 2001 r., III CZP 49/01, Rejent 2002/5/13). Mając na uwadze powyższe, wobec faktu, że zażalenie Komornika nie zostało uwzględnione w całości, nie było jednakże podstaw orzeczenia o zwrocie uiszczonej przez Komornika opłacie od zażalenia.